

Warszawa, dnia 27 marca 2014 r.

KIEROWNIK

URZĘDU DO SPRAW KOMBATANTÓW
I OSÓB REPRESJONOWANYCH*Jan Stanisław Ciechanowski*

BD1-K0752-0700- 7 /14

Szanowny Pan Senator**Piotr Zientarski****Przewodniczący****Komisji Ustawodawczej Senatu RP**

w związku z pismem Szanownego Pana Przewodniczącego z dnia 6 marca br. (BPS/KU-034/576/2/14), dotyczącym projektu ustawy *o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach*, uprzejmie informuję, iż Urząd nie wnosi uwag do proponowanych rozwiązań.

Szczególnie pozytywnie oceniamy umożliwienie przyznawania Krzyża Wolności i Solidarności osobom odznaczonym wcześniej za działalność niepodległościową innymi orderami i odznaczeniami, które to rozwiązanie wychodzi naprzeciw oczekiwaniom dawnych działaczy opozycji antykomunistycznej i pozwala w pełni zrealizować pierwotną ideę, stojącą u podstaw poselskiego projektu ustawy „o wznowieniu Krzyża Niepodległości oraz ustanowieniu Krzyża Wolności i Solidarności” (druk sejmowy nr 2899 z VI kadencji Sejmu).

W tym kontekście chciałbym zasygnalizować Szanownemu Panu Przewodniczącemu, że podobny problem – jak przy Krzyżu Wolności i Solidarności – występuje z Orderem Krzyża Niepodległości.

Kancelaria Prezydenta RP stoi na stanowisku, że order ten nie może zostać przyznany osobie, która za zasługi dla niepodległości została odznaczona innym orderem, wyższym w hierarchii. Wywołuje to zrozumiałe rozczarowanie w środowisku kombatanckim, które – podobnie jak środowisko działaczy opozycji antykomunistycznej – było przekonane, że będzie miało swoje specjalne wyróżnienie, którym będą honorowane osoby zasłużone dla naszej niepodległości.

Sytuację dodatkowo komplikują kontrowersje dotyczące poprawności przyjętych w ustawie rozwiązań, które zasygnalizowali członkowie Komisji Heraldycznej, działającej obecnie przy Ministerstwie Administracji (kopię pisma przewodniczącego Komisji Heraldycznej do Sekretarza Stanu w MSWiA przedkładałam w załączeniu).

W związku z powyższym chciałbym zaproponować Szanownemu Panu Przewodniczącemu, by Komisja rozważyła – wychodząc naprzeciw oczekiwaniom środowisk kombatanckich i biorąc pod uwagę opinię Komisji Heraldycznej – zmianę statusu Krzyża Niepodległości i uczynienie go również odznaczeniem; a także nadanie mu charakteru pamiątkowego, co pozwoli na szersze niż dotychczas honorowanie nim osób zasłużonych dla obrony niepodległości Polski w latach 1939 - 1956.

Kierownik
Urzędu do Spraw Kombatanłów
i Osób Represjonowanych

Jan Stanisław Ciechanowski

Warszawa, dnia 9 września 2010 r.

Pan
Sekretarz Stanu
Tomasz Siemoniak

ul. Batorego 5
00-951 Warszawa

Szanowny Panie Ministrze,

Komisja Heraldyczna ze zdziwieniem i zaskoczeniem przyjęła wiadomość o uchwaleniu przez Sejm 5 sierpnia bież. roku ustawy o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach (Dz. U. z 2010 r. Nr 155, poz. 1041), z nowelą określoną jako art. 12b, zawierającą **błąd historyczny i merytoryczny**. Ustawa stwierdza, że Order Krzyża Niepodległości jest, cyt.: „kontynuacją ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r. Krzyża Niepodległości.”

Stwierdzenie to niestety, jest nieprawdziwe. Sejm został, zapewne nieświadomie, wprowadzony przez inicjatorów nowelizacji w błąd.

Komisja Heraldyczna wyjaśnia, że:

1) rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 29 października 1930 r. został ustanowiony **nie Krzyż** Niepodległości, **lecz Krzyż i Medal** Niepodległości. Wprowadzono dwustopniowe odznaczenie – wyższe w formie krzyża oraz niższe, w formie medalu.

2) ówczesny ustawodawca Krzyż i Medal Niepodległości jednoznacznie sklasyfikował jako **odznaczenie**, a nie jako **order**, podkreślając to jeszcze nowelizacją z 21 marca 1931 r., którą odznaczenie to określono „odznaczeniem wojskowym” (Art. 1 ust. 2: „Krzyż i Medal Niepodległości mają charakter odznaczenia wojskowego”).

3) wymieniony dodatkowo w rozporządzeniu z 1930 r. Krzyż Niepodległości z Mieczami **nie był wyższym stopniem, tylko odmianą** Krzyża Niepodległości **dla tych, którzy walczyli z bronią w ręku**, równorzędną w przyznanych prawach, a jedynie różną w swojej odznace ze względu na rodzaj honorowanej nim pracy niepodległościowej. Art. 1. określał, że Krzyż i Medal Niepodległości ustanawia się celem odznaczenia osób, które zasłużyły się czynnie dla niepodległości Ojczyzny. A zatem przysługiwał jednakowo wszystkim zasłużonym, walczącym zarówno „piórem”, jak i „karabinem”. Natomiast art. 3, następujący po art. 2 zawierającym opis odznak Krzyża i Medalu, dodawał tylko, że dla tych, którzy walczyli z bronią w ręku o Niepodległość Ojczyzny przed wojną światową lub poza szeregami armii względnie walką tą kierowali, mógł być przyznany Krzyż Niepodległości z Mieczami (ust. 1), określając w następnym ust.2, czym różni się odznaka tej odmiany Krzyża. Było to tylko zewnętrzne wyróżnienie czynów „z karabinem”.

4) **równorzędność krzyży w obu odmianach** podkreślono zapisaną w rozporządzeniu kolejnością ich noszenia. Art. 6 stwierdzał: „Krzyż Niepodległości zajmuje w kolejności orderów i odznaczeń polskich miejsce przed Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski, zaś Medal Niepodległości przed Srebrnym Krzyżem Zasługi.” Tak sytuując odznaczenie, nie uczyniono tu rozróżnienia między obiema odmianami krzyża, tylko między Krzyżem, a Medalem.

9-843

MSWiA

5) w światowych systemach odznaczeniowych jeden i ten sam order, który może być nadany albo za zasługi cywilne, albo za zasługi wojskowe, miewa z tej racji albo odmienne odznaki orderowe, albo jedną, wspólną. Odznaki z odmianą **zawsze traktowane są jako równorzędne z odznaką podstawową**, dlatego w orderach rozróżniających nadania za zasługi wojskowe od nadań za zasługi cywilne, dodane do odznaki miecze świadczą wyłącznie i jedynie o nadaniu danego odznaczenia za zasługi wojskowe.

Szanowny Panie Marszałku,

Komisja Heraldyczna oświadcza, że

- a) wprowadzone przez Sejm nowe wyróżnienie, wbrew stwierdzeniu w ustawie nie jest kontynuacją ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r. Krzyża Niepodległości;
- b) nazwano je niezgodnie z tradycją tego odznaczenia orderem;
- c) niezgodnie z intencją jego przedwojennych ustawodawców krzyż podzielono na dwie klasy;
- d) niezgodnie z przestrzeganą w świecie zasadą jego klasę wyższą, pierwszą, odróżniono mieczami.

Zwłaszcza to ostatnie budzi najwyższe zdumienie, bowiem przyjęte przez polskiego ustawodawcę rozróżnienie klas Orderu Krzyża Niepodległości mieczami, równa to rozwiązanie z jedynym w świecie takim samym, zastosowanym przez Adolfa Hitlera w niemieckim Krzyżu Żelaznym wznowionym 1 września 1939 r.

Skoro art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 16 października 1992 r. o orderach i odznaczeniach (Dz. U. Nr 90, poz. 450, z późn. zm.) zawiera zapis, że Rzeczpospolita Polska zapewnia ciągłość tradycji narodowych w wyróżnianiu, to wprowadzenie Orderu Krzyża Niepodległości na zasadach określonych w ustawie z dnia 5 sierpnia 2010 r. o zmianie ustawy o orderach i odznaczeniach, przeczy tej tradycji.

Komisja Heraldyczna sugeruje jak najszybszą nowelizację kompromitującego zapisu art. 12b. Intencją Sejmu wyrażoną w specjalnej uchwale było przywrócenie odznaczenia przedwojennego. Nowelizacja winna była zatem polegać na rzeczywistym wznowieniu Krzyża i Medalu Niepodległości. Skoro jednak Sejm wbrew swojej uchwale postanowił wprowadzić w miejsce odznaczenia o nazwie Krzyż i Medal Niepodległości – Order Krzyża Niepodległości, to podtrzymując tę decyzję należy w art. 12b w ust. 1 nieprawdziwe stwierdzenie „Order Krzyża Niepodległości, będący kontynuacją ustanowionego rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r. Krzyża Niepodległości” zastąpić wyrazami „Order Krzyża Niepodległości, nawiązujący do idei Krzyża i Medalu Niepodległości ustanowionych rozporządzeniem Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 29 października 1930 r.”.

Jednocześnie, zgodnie z zastosowanym w obowiązującej ustawie o orderach i odznaczeniach słownym wyróżnikiem zasług nagradzanych orderami, po wyrazie „położyły” należy dodać wyraz „wybitne”.

Z oczywistych, wyłożonych wyżej względów, należy także skreślić ust. 2 o podziale klas, pozostawiając dotychczasowy ust. 3 i nadając mu numer 2. W ten sposób możliwe będzie nadawanie krzyży Orderu także z mieczami, ale zgodnie z tradycją Krzyża Niepodległości równorzędnych w obu odmianach. Zgodnie z tradycją polską i powszechną, a nie niemieckiego Krzyża Żelaznego.

Komisja Heraldyczna apeluje do Pana Marszałka o spieszne przeprowadzenie tej nowelizacji. Dopóki ona nie nastąpi, winny ulec wstrzymaniu prace nad rozporządzeniem wykonawczym Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej ustalającym wygląd i sposób noszenia odznak Orderu Krzyża Niepodległości, aby nie ponosić zbyt znacznych kosztów wyprodukowania odznak skażonych tak istotnym błędem. Możliwe natomiast będzie zrealizowanie ustanowionego jednocześnie Krzyża Wolności i Solidarności, do którego idei Komisja Heraldyczna nie wnosi zastrzeżeń. Uprzejmie prosimy Pana Marszałka o zwrócenie się w powyższej sprawie do Kancelarii Prezydenta Rzeczypospolitej.

Szanowny Panie Marszałku,

ustawowym obowiązkiem Komisji Heraldycznej przy MSWiA, jest „opiniowanie i przygotowywanie projektów wzorcowych aktów prawnych związanych z ustanawianiem insygniów władzy państwowej, herbów, flag, emblematów i innych znaków i symboli związanych z heraldyką i weksylologią” (art. 2a ust. 3 pkt 2 ustawy z dnia 21 grudnia 1978 r. o odznakach i mundurach, Dz. U. Nr 31 poz. 130 ze zm.). Komisja Heraldyczna ubolewa, że podczas prac legislacyjnych w Sejmie nad Orderem Krzyża Niepodległości nie skorzystano z tej możliwości, Komisja zarazem deklaruje w każdej chwili pomoc zgodną ze swymi kompetencjami.

Z wyrazami poważania

[Signature]
Przewodniczący
Komisji Heraldycznej
MSWiA
2014.09.17